

SONJA GAĆINA ŠKALAMERA

(1965. – 2023.)

U 2023. godini zauvijek nas je napustila draga kolegica, dugogodišnja djelatnica Hrvatskoga školskog muzeja Sonja Gaćina Škalamera, prof. povijesti i zemljopisa, muzejska savjetnica i arhivistica. Preminula je u Zagrebu 12. listopada 2023. nakon duge i teške bolesti s kojom se borila nesvakidašnje hrabro i dostojanstveno. Posljednji ispraćaj bio je na zagrebačkom Krematoriju 17. listopada 2023.

Rođena je 24. siječnja 1965. u Osijeku, gdje je završila osnovnu i srednju školu. Diplomirala je 1988. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu grupu povijest – geografija.

Sonja Gaćina Škalamera svojim je ljudskim, humanim, stručnim i intelektualnim kvalitetama bila dragocjena za svaku ustanovu u kojoj je radila. Kao mlada profesorica povijesti i geografije u zagrebačkim osnovnim školama u Slobostini i Španskom od 1986. do 1992. punim se plućima posvetila pedagoškom radu. Odrasla je u učiteljskoj obitelji, umijeće poučavanja bilo joj je prirodno dano, onkraj metodičkih i didaktičkih priručnika. Godine 1992. vraća se u rodni Osijek i zapošljava u Muzeju Slavonije.

Kao kustosica muzejskih zbirki, a zatim i voditeljica Povijesnoga odjela Muzeja Slavonije priredila je 1995. izložbu *Slavonija na starim zemljopisnim kartama Kartografske zbirke Muzeja Slavonije*, a 1996. s Grgurom Markom Ivankovićem izložbu *Planovi i vedute Osijeka*. Sudjelovala je u realizaciji izložbe *Blago Muzeja Slavonije* (1997.). Bila je članica Komisije za reviziju građe Muzeja Valpovštine i Komisije za popis i procjenu ratne štete i reviziju inventara Muzeja grada Iloka.

Krajem 1998. vraća se u Zagreb. Hrvatski školski muzej u siječnju 1999. Sonjinim dolaskom na mjesto voditeljice Arhivske zbirke dobio je sjajnoga stručnjaka, a godine će pokazati i odličnu kolegicu, nesebičnu u dijeljenju svojega znanja i stručne pomoći. Godine 1999. i 2000. u tijeku je bio rad na stalnom postavu Hrvatskoga školskog muzeja, u čiju se pripremu odmah uključila. Godine 2002. priredila je izložbu i katalog *Izgradnja srednjoškolskih zgrada u Zagrebu*, zatim 2006. izložbu i katalog *Školski dokumenti Arhivske zbirke Hrvatskog školskog muzeja*. Dala je veliki doprinos zajedničkom muzejskom projektu *Klasične gimnazije u Hrvatskoj* 2008. godine. Zajedno sa Štefkom Batinić realizirala je 2009. izložbu *Učiteljice i učitelji u Hrvatskoj*. S puno

ljubavi, znanja i stručnosti priredila je 2017. sjajnu izložbu *Kad bi drveće hodalo: ostavština Grigora Viteza u Hrvatskom školskom muzeju*. Izniman je njezin stručni doprinos radu Hrvatskoga školskog muzeja u protekle 24 godine. Kao muzejska savjetnica i arhivistica u praksi je povezivala dvije srodne struke – muzeologiju i arhivistiku – uvažujući postulate struke, ali i tražeći rješenja temeljena na svojem bogatom iskustvu. S posebnom je pažnjom radila s mladim kolegicama koje su se tek upućivale u stručne poslove. Uvijek je s mnogo angažmana i profesionalne odgovornosti pristupala upitima istraživača i korisnika muzejske građe, dajući relevantne i pouzdane informacije.

U prvoj polovini 2023. aktivno je radila na dvije izložbe Hrvatskoga školskog muzeja: *Moje dječje dragocjenosti*, postavljenoj u siječnju za Noć muzeja, te na izložbi o Hrvatskome učiteljskom domu, postavljenoj u svibnju. Suautorica je monografije *Hrvatski učiteljski dom* objavljene u rujnu 2023. godine.

Uz kataloge izložbi, objavila je niz znanstvenih i stručnih radova u *Osječkom zborniku*, *Časopisu za suvremenu povijest*, *Arhivskom vjesniku* i *Analima za povijest odgoja*, čija je glavna urednica bila od 2004. do 2008. godine. Sudjelovala je na brojnim znanstvenim i stručnim skupovima s izlaganjima iz područja muzeologije, arhivistike i povijesti školstva.

Hrvatski školski muzej i muzejska zajednica izgubili su sjajnu stručnjakinju i dragu kolegicu. Pamtit ćemo je po hrabrosti, humanosti i duhovitosti.

Bibliografija objavljenih radova Sonje Gaćina Škalamera

Publikacije

- *Prva državna telefonska mreža u Hrvatskoj – Osijek 1894*. Osijek: Muzej Slavonije, 1994. [informativni katalog].
- *Slavonija na starim zemljopisnim kartama Kartografske zbirke Muzeja Slavonije*. Osijek: Muzej Slavonije, 1995. [katalog izložbe].
- *Planovi i vedute Osijeka* [suautorstvo s Grgurom Markom Ivankovićem]. Osijek: Muzej Slavonije, 1996. [katalog izložbe].
- *Blago Muzeja Slavonije* [suautorstvo s Grgurom Markom Ivankovićem: Povijesni odjel; autorski doprinos: izbor i kataloški opisi za dokumentarnu, kartografsku građu, zastave i odore]. Osijek: Muzej Slavonije, 1997. [katalog izložbe].
- *Hrvatski školski muzej 1901.-2001.: stalni postav* [suautorstvo; autorski doprinos: tekstovi za izložbene cjeline: Gimnazije, Učiteljske udruge; kataloški opisi i povijesne bilješke za arhivsku građu]. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 2001.
- *Izgradnja srednjoškolskih zgrada u Zagrebu*. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 2002. [katalog izložbe].
- *Školski dokumenti Arhivske zbirke Hrvatskog školskog muzeja*. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 2006. [katalog izložbe].

- *Klasične gimnazije u Hrvatskoj* [suautorstvo; autorski tekstovi: Ocjenjivanje – praćenje i vrednovanje školskog uspjeha, Gimnazijski profesori, Gimnazija u Osijeku, Gimnazija u Splitu; kataloški popisi arhivske građe]. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 2007. [katalog izložbe].
- *Učiteljice i učitelji u Hrvatskoj 1849. – 2009.* [suautorstvo sa Štefkom Batinić; autorski tekstovi: Učiteljske škole, Učiteljske udruge; kataloški opisi arhivske građe]. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 2009. [katalog izložbe].
- *Kad bi drveće hodalo: ostavština Grigora Viteza u Hrvatskom školskom muzeju.* Zagreb: Hrvatski školski muzej, 2017. [e-publikacija].
- *Hrvatski učiteljski dom* [suautorstvo s Anitom Zlomislić i Štefkom Batinić; tekstovi: Hrvatski školski muzej – riznica hrvatskoga školstva, Djelatnici Hrvatskoga školskog muzeja, Vremenska lenta (u suautorstvu sa Štefkom Batinić) i Izložbe Hrvatskoga školskog muzeja 1901. – 2023. (u suautorstvu sa Štefkom Batinić i Filipom Sundijem)]. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 2023.

Radovi u časopisima i zbornicima

- Obnova katastra od 1899. do 1902. godine i popis vlasnika katastarskih čestica u gradu Osijeku. *Osječki zbornik*, 22-23 (1997), str. 129-202.
- Parcelacija gradskog zemljišta u Osijeku i odredbe o izgradnji od 1899. do 1914. godine. U: *Secesija u Hrvatskoj: zbornik radova znanstvenog skupa*, ur. Julijo Martinčić i Dubravka Hackenberger. Osijek: HAZU, Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku, 1999., str. 193-207.
- Davorin Trstenjak u Kostajnici (1889.-1899.): građa iz Hrvatskog školskog muzeja. U: *Hrvatska Kostajnica 1240. – 2000.: zbornik radova*, ur. Marija Krupić. Hrvatska Kostajnica: Grad Hrvatska Kostajnica; Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2002., str. 195-202 [suautorstvo sa Štefkom Batinić].
- Dinamika razvoja osnovnih i srednjih škola u Hrvatskoj 1900.-1940. *Anali za povijest odgoja*, 3 (2004), str. 83-113.
- Službenički listovi i izvadci iz osobnika u Arhivskoj zbirci Hrvatskog školskog muzeja. *Anali za povijest odgoja*, 4 (2005), str. 151-163.
- Ostavština Mate Lovraka u Hrvatskom školskom muzeju. *Muzeologija*, 43/44 (2006/2007), str. 149-162 [suautorstvo sa Štefkom Batinić].
- Arhivska zbirka Hrvatskog školskog muzeja. U: *Zbornik 10. seminara Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007., str. 152-155.
- Zakon o pučkim školama i preparandijama u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji iz 1874. godine: sto četrdeseta obljetnica hrvatskoga zakona o obveznom obrazovanju. *Anali za povijest odgoja*, 13 (2014), str. 99-108.

- Methodus: autograf Josipa Herovića iz 1797. godine. *Anali za povijest odgoja*, 14 (38) (2015), str. 137-201.
- Učiteljska zadruga (1865. – 1891.): najstarija učiteljska udruga u Hrvatskoj. *Časopis za suvremenu povijest*, 49 (3) (2017), str. 571-582.
- Autobiografijske pjesnike i književnika Grigora Viteza. *Anali za povijest odgoja*, 15/16 (39/40) (2018), str. 187-252.
- Riznica arhivalija hrvatskoga školstva – Arhivska zbirka Hrvatskoga školskog muzeja. *Anali za povijest odgoja*, 19 (43) (2021), str. 23-35.
- Doživljaji jedne licejke: Dnevnik Ljubice Ilakovac pisan preko praznika od II. do III. licejskog razreda 1908. godine. *Anali za povijest odgoja*, 20 (44) (2022), str. 77-101.

Ostali kraći tekstovi (prikazi, vijesti)

- 40. savjetovanje Hrvatskog arhivističkog društva – Standardizacija arhivske službe Republike Hrvatske – Topusko, 13. do 15. listopada 2004. *Anali za povijest odgoja*, 3 (2004), str. 224-225 [izvještaj sa skupa].
- Spomenica Prve gimnazije u Zagrebu 1854. – 2004. Gl. ur.: Branimir Dakić, Prva gimnazija u Zagrebu, Zagreb, 2004. *Anali za povijest odgoja*, 3 (2004), str. 234-235 [prikaz knjige].
- Dodjela odlikovanja Red bijelog dvostrukog križa Slovačke Republike prod. dr. sc. Anti Vukasoviću. *Anali za povijest odgoja*, 4 (2005), str. 232-233 [vijest].
- II. kongres hrvatskih arhivista – Arhivi i društvo – izazovi suvremenog doba – Dubrovnik, 25. do 28. listopada 2005. *Anali za povijest odgoja*, 4 (2005), str. 236-237 [izvještaj sa skupa].
- 10. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture – Poreč, 22. – 24. studenoga 2006. *Anali za povijest odgoja*, 5 (2006), str. 245 [izvještaj sa skupa].
- 12. Međunarodni simpozij muzeja i školskih povijesnih zbirki – Bergen (Norveška), 27. – 30. lipanj 2007. *Anali za povijest odgoja*, 6 (2007), str. 123-124 [izvještaj sa skupa].
- Vujić, Žarka. Izvori muzeja u Hrvatskoj. Zagreb: Art magazin Kontura, 2007., 327 str. *Arhivski vjesnik*, 51 (2008), str. 546-549 [prikaz knjige].
- Godišnja nagrada Hrvatskog muzejskog društva za 2007. Elizabeti Serdar za vodič za djecu U posjetu Hrvatskom školskom muzeju i Branki Ujaković za Pitalice iz Hrvatskog školskog muzeja, Zagreb, 18. svibanj 2008. *Anali za povijest odgoja*, 7 (2008), str. 200 [vijest].

- Muzeološka predavanja u Hrvatskom školskom muzeju povodom Međunarodnog dana muzeja, Zagreb, 5. lipnja 2008. *Anali za povijest odgoja*, 7 (2008), str. 203-204 [vijest].
- Vodič kroz arhivske zbirke i fondove Državnog arhiva u Zagrebu. 1. sv. Zagreb: Državni arhiv u Zagrebu, 2008. *Anali za povijest odgoja*, 8 (2009), str. 234-236 [prikaz knjige].
- Dva povijesna pregleda o razvoju školstva u Hrvatskoj u 19. i 20. stoljeću. *Anali za povijest odgoja*, 9 (2010), str. 135-136 [prikaz priloga Agneze Szabo u knjizi *Hrvatska i Europa*, sv. IV].
- Mato Lovrak. Uzvišeno zvanje. Zagreb: Mozaik knjiga, 2011. *Anali za povijest odgoja*, 10 (2011), str. 199-201 [prikaz knjige].
- Mira Kolar-Dimitrijević. Tragovi vremena u djelima Mate Lovraka. Zagreb – Bjelovar: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru i Srednja Europa, 2012., 163 str. *Anali za povijest odgoja*, 11 (2012), str. 205-206 [prikaz knjige].
- Znanstveno-stručni skup Rukopisne ostavštine kao dio hrvatske baštine. Hrvatski državni arhiv, Zagreb, 9. listopada 2014. *Anali za povijest odgoja*, 13 (2014), str. 157-158 [izvještaj sa skupa].
- Mijat Stojanović. Sgode i nesgode moga života. Priredili Dinko Župan, Stanko Andrić i Damir Matanović. Slavonski Brod – Zagreb: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje – Hrvatski školski muzej, 2015., 368 str. *Anali za povijest odgoja*, 14 (38) (2015), str. 211-213 [prikaz knjige].

Štefka Batinić